

استاد بی‌آزار شیرازی و ژرف‌اندیشی در قرآن و تقرب

دکتر عباس خامه یار

کمر کسی از هم نسل‌های من و نسل دومی‌ها و سومی‌ها با مجموعه چند جلدی «قرآن و طبیعت» اثر بدیع و مبتکرانه استاد عبدالکریم بی‌آزار شیرازی که به شگفتی‌های کیهان و دریا، پدیده‌های جوی، راز صحرا و کوهها، دنیای اتم، جهان جنین و جهان گذشته و آینده و... با خوش‌ذوقی تمام می‌پردازد و به زبان روز و سبک و سیاق جدید آن دوران نوشته شده بود، آشنایی نداشته باشد.

این خود آغازین آشنایی‌ام از راه دور و از دیرباز با نام نویسنده این اثر ماندگار بوده است. اندک سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی به خاطر ورودم به فعالیت‌های حوزه برون‌مرزی به ویژه عرصه تقرب، افتخار آشنایی نزدیک و همکاری و هم‌آوایی با نویسنده که بعدها نام او در جهان اسلام درخشید، پیدا کردم.

پژواک نام استاد دکتر عبدالکریم بی‌آزار شیرازی همچون نام‌های بزرگانی چون آیت‌الله واعظ زاده

خراسانی، آیت‌الله تسخیری و سید هادی خسروشاهی در جای جای جهان اسلام طنین‌انداز بود و از چشمان تیزبین پیروان سایر مذاهب اسلامی در ایران و جهان اسلام پنهان نماند و من از شنیدن این نامها و پُر آوازی‌شان در مجامع علمی و اسلامی به وجد می‌آمدم و به خود می‌بالیدم.

این آشنایی و دوستی و فعالیت‌های مشترک تقریبی سالها ادامه داشت و افتخار پیام‌رسانی اندیشه‌ها و اقدامات وحدت‌بخش ایشان و دیگر پیشکسوتان تقریب را در محافل علمی و پژوهشی برون‌مرزی همواره داشته‌ام تا اینکه چندی پیش و پس از بازگشت به میهن به دعوت دوست ارجمند و بزرگوارم جناب دکتر سید عباس صالحی در آیین نکوداشت حجت‌الاسلام والمسلمین بی‌آزار شیرازی عضو شورای عالی مجمع تقریب و رئیس اسبق دانشگاه مذاهب اسلامی به مناسبت هفته پژوهش توفیق حضور یافتم و فرصتی پدید آمد تا با این دانشمند پاک‌اندیش و پاک‌سرشت، دیداری تازه کنم.

تکریم و نکوداشت فرهیختگان و فرهنگ‌مداران، آن هم در دوران حیاتشان که خوشبختانه در سال‌های اخیر مسیر نسبتاً صحیح خود را یافته، بسیار حائز اهمیت و تأثیرگذار است.

مطالب سخنوران این نکوداشت، درباره ابعاد شخصیتی استاد بی‌آزار شیرازی، بسیار دقیق، موشکافانه و پر مغز و نشان از ارادت قلبی اساتید، شناخت و قدرشناسی آنان از این شخصیت فرهیخته، دانشمند معتدل و اندیشمند آشنا با کنه قرآن و معارف اهل بیت(ع) بود.

مترجم آزاداندیش و فاضل

همگان بر این باورند که استاد بی‌آزار شیرازی از همان ابتدا تحقق وضع مطلوب جهان اسلام را در فعالیت در مجمع تقریب و دانشگاه مذاهب اسلامی دیده و بدان اهتمام فوق‌العاده می‌ورزید و ایشان را جزو اندیشمندان، فرهیختگان و نوابغی می‌دانند که در شاخه‌های مختلف علمی مجتهدانه ورود پیدا کرد و عمیقاً بر این باور بود که اندیشه تقریب از جمیع علوم برآمده و باید بدان توجه ویژه داشت و این باور و آرمان در همه حیات و فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی ایشان نقش مؤثری داشت. چه اینکه مرحوم دکتر علی شریعتی ضمن تمجید از آثار ایشان از استاد بی‌آزار شیرازی با عنوان «مترجم آزاداندیش و فاضل» یاد می‌کند.

از این رو استاد استاد بی‌آزار شیرازی حوزه و دانشگاه را در آثار خود تلفیق کرده و علم و عمل را درهم آمیخته و با عنصر پرهیزگاری همراه ساخته است و بدون داشتن دغدغه نام و نشان، از اعماق دل

سخن می‌گوید و با چنین ایمان و باور قلبی به پژوهش‌های قرآنی تقریبی پرداخته و آن را وارد آثار خود کرده است و سیره پیامبر(ص) و قرآن کریم را شاقول فکر، اندیشه و منش و رفتارش قرار داده و روح تقریب نظری و عملی را در آثار خود آشکار ساخته است.

بی‌آزار شیرازی و ژرف‌اندیشی در قرآن و تقریب

«روش‌شناسی تطبیقی» استنباط احکام و مسائل نو پیدا که از مهم‌ترین زمینه‌های ایجاد وحدت در جهان اسلام به شمار می‌رود. علاوه بر فقه مقارن در دو حوزه مسائل مقارن و اصول فقه مقارن مورد توجه جدی جناب بی‌آزار قرار داشته است و در مطالعات تاریخی و شناخت عمیقش به منابع آن هم، رویکرد اجتهادی در تحقیق دارد و میان عقل و متون، ارتباط منطقی برقرار کرد و دقت در مسئله زمان و مکان و شرایط و دلالت متون، او را هرگز اسیر متن قرار نداد.

بی‌آزار شیرازی همواره التزام عملی به تقریب داشته و در سلوک ایشان دغدغه «فرهنگ تقریب» بی‌محابا و بدون هیچ‌گونه محافظه‌کاری، موج می‌زند. وی یکی از پیشگامان و از شاخص‌ترین چهره‌های تقریب نظری و عملی در تاریخ پُر فراز و نشیب تقریب به شمار می‌رود که وحدت و تقریب را نه یک شعار ابزاری، مصلحت‌اندیشی و تاکتیک مرحله‌ای که یک راهبرد و سیره و منش پیامبر اکرم(ص) و ائمه اطهار و منش بزرگان می‌داند و در این رابطه سعی وافری در افشای دروغ‌هایی کرد که به سیره‌ها بسته بودند.

همکاری ایشان در دوران جوانی و در اواخر دهه چهل شمسی با «دارالتقریب» قاهره و «دفتر نشر فرهنگ اسلامی» و تحصیلات عالیه در رشته تاریخ و تمدن اسلامی در دانشگاه «مک‌گیل» کانادا، علاوه بر تحصیلات سطوح عالی درس خارج در محضر علمای برجسته قم از قبیل حضرت امام خمینی (ره)، مبین این مطلب است و او را در قامت «مصلحی از تبار مصلحان تاریخ معاصر» قرار داده است.

استاد با عنایت به تخصص حوزوی و دانشگاهی، خصوصاً در حوزه علوم قرآن و سیره نبوی از صفت والای امانتداری برخوردار است که در حوزه پژوهش یکی از معیارهای مهم به شمار می‌رود و به یافته‌ها، ارزش علمی والایی می‌دهد. رویکرد ایشان بسیار ژرف‌نگرانه و ناظر به وضعیت موجود است و از زبان و ادبیاتی استفاده می‌کند که مورد توجه و پسند مخاطب عام و خاص است.

دکتر بی‌آزار شیرازی علاوه بر داشتن شجاعت، بصیرت و حکمت در تعامل تقریبی، از تواضع، تسامح،

آرامش و وفار همیشگی بسیاری برخوردار است که این خود ناشی از اخلاق حمیده و صفای درونی ایشان بوده و باعث شده است همواره گوش‌شنوایی برای مخاطب داشته باشد.

او حقاً متخلق به ادب و اخلاق اختلاف و مصداق حقیقی فرمایش امام صادق(ع) است که فرمودند: «كُونُوا دُعَاةً لِلْإِسْلَامِ بِغَيْرِ أَلْسِنَتِكُمْ».

بی‌آزار شیرازی یافته‌ها و تحقیقات دینی را در خدمت ارتقای فرهنگ دینی جامعه قرار داد و آن را از همان ابتدای جوانی به معارف قرآن کریم، نبی اکرم(ص) و اهل بیت(ع) معطوف کرد.

توجه به جنبه موسیقایی و اعجاز بیانی قرآن

نگارش بیش از پنجاه جلد کتاب درباره علوم، تفسیر و شاخه‌های مختلف قرآنی، پنجاه جلد درباره پیامبر اکرم(ص) و اهل بیت(ع) و پنجاه جلد در حوزه‌های فقهی، اعتقادی، تاریخ و باستان‌شناسی، اخلاقی و اجتماعی از ایشان به یادگار مانده است. از جمله «جهان دیگر، گذشته و آینده جهان»، مجموعه قرآن و طبیعت، همبستگی مذاهب اسلامی، اسلام آیین همبستگی، دوره رساله نوین امام خمینی (شامل مسائل عبادی، اقتصادی، خانواده، سیاسی، حقوقی و مناسک حج)، دوره رساله نوین فقهی پزشکی (شامل مسائل بهداشتی و درمانی و تربیتی و روانشناسی)، دوره تفسیر کاشف، میثاق در قرآن به فارسی و انگلیسی، الوحدة الاسلامیه (به عربی)، دوره قرآن در ادب فارسی، تاریخ و مبانی ترجمه قرآن و... سبک خاصی از ترجمه قرآن کریم و متون نیایشی دینی همچون دعای کمیل و پاره‌ای از دعاهای صحیفه سجادیه و توجه به جنبه‌های آوایی و موسیقایی و اعجاز بیانی قرآن کریم، برای مخاطبان فارسی‌زبان از ویژگی‌های آثار ایشان است.

وی به دو معجزه پیامبر اسلام(ص) ایمان بسیاری دارد؛ یکی قرآن کریم و دیگری وحدت میان قلب‌ها. قرآن کریم می‌فرماید: اگر همه ثروت جهان را خرج می‌کردی بین این‌ها الفت برقرار کنی نمی‌توانستی ولی خداوند میان این‌ها الفت برقرار کرد. به اعتقاد استاد شیرازی، تقریب مهمترین گام است. یعنی نفس اجتماع باعث می‌شود بسیاری از سوء تفاهات کنار برود. وی تأکید دارد که اختلافات مسلمانان نسبت به یکدیگر بسیار اندک است. به اعتقاد یکی از اندیشمندان اهل سنت فقط در هفده مسئله شیعیان نظریه منفرد دارند وگرنه در بقیه مطالب با مذاهب اهل سنت مشترک هستند. و با این همه مشترکاتی که مسلمانان نسبت به هم دارند، روز به روز باید در راه تقریب گام بردارند. او بازگشت به قرآن و اخلاق والای پیامبر(ص) و اهل بیت(ع) را تنها راه سعادت و وحدت مسلمانان می‌داند.

تکریم اساتید روشنفکر، مصلحان و باورمندان مقوله تقریب، همچون بی‌آزار شیرازی‌ها، نه تکریم یک شخص که تکریم فضایل اخلاقی و روش و منش و معرفت اهل بیتی و نگاه ژرف انسانی به هم‌نوعان و هم‌کیشان است.

راهشان پر رهرو و عمرشان پر برکت باد.

منبع: ایکنّا